

Рецензия
на дисертационен труд
за получаване на научно-образователна степен “доктор”
по професионално направление 3.3 “Политически науки“ (Публична
администрация)

Автор на дисертационния труд: Тихомира Александрова Костова, редовен докторант към Катедра „Публична администрация“, СУ „Св. Кл. Охридски“;

Тема на дисертацията: „Междубщинското сътрудничество – подход на стратегическо управление и иновации на местно ниво“;

Автор на рецензията: доц. д-р Елена Калфова, Катедра „Публична администрация“, СУ „Св. Кл. Охридски“.

1. **Обща характеристика на дисертационния труд**

Дисертационното изследване „Междубщинското сътрудничество – подход на стратегическо управление и иновации на местно ниво“ на Тихомира Костова отговаря от структурна и съдържателна гледна точка на изискванията за разработването на подобен вид труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

Представеният труд е с обем от 194 страници, организиран в 3 глави, увод, заключение и приложение. Дисертацията е разработена на основата на представителна научна литература, допълнена с други информационни източници (закони, нормативни актове, стратегически правителствени документи и др.). Цитирането е добросъвестно и допринася за постигане на целите на дисертацията.

Структурата на дисертацията съответства на стандартите на жанра. В Увода ясно са дефинирани обект и предмет на изследването, основната теза, целите, задачите, методите на изследването. Така изградената рамка на анализ е логична, кохерентна, целта е амбициозна и адресира актуални въпроси пред развитието на местното управление в Европа, задачите логично доразвиват и конкретизират поставената основна цел. Формулирането на изследователски хипотези, които са

тествани в процеса на анализ, свидетелства за много добра изследователска култура.

Първа глава изяснява основните понятия, с които авторката си служи в процеса на доказване на докторската си теза. На теоретично равнище е изведено понятие за междуобщинско сътрудничество. Въведено е и понятие за „иновации на местно ниво“, като ясно и логично са изведени спецификите на иновациите в публичния сектор. Разгледани са възможните негативи и позитиви от приложението на междуобщинското сътрудничество. Придържайки се към водещи изследвания в областта, авторката извежда и най-съществените фактори за прилагането на междуобщинското сътрудничество в Европа. Специален акцент е поставен на значението на националния институционален контекст за успешното развитие на междуобщинското сътрудничество.

Във втора глава са представени моделите на местно самоуправление в три скандинавски страни - Норвегия, Финландия, Исландия и България. Разгледани са институционалните и функционалните характеристики в отделните държави. В този контекст е направен сравнителен анализ на приложението на междуобщинското сътрудничество в тях. Тук се постига целта да се изведат различните модели на междуобщинско сътрудничество, наличието и/или отсъствието на приложение на стратегически подход в управлението на този феномен и доколко това улеснява иновациите на местно ниво в отделните държави.

Трета глава представя резултатите от проведено емпирично изследване на нагласите на представители на общините в България по отношение на междуобщинско сътрудничество и тяхната оценка за прилагането му. Авторката е разгледала и практиката по въвеждане задължителните сдружения на общините за предоставяне на публични услуги в България. Направен е анализ на конкретни случаи на доброволно сътрудничество между общини.

Заклучението систематизира резултатите от проведените анализи и доказателствата, с които се подкрепят тезите на дисертационното изследване. Успешно е доказано, че междуобщинското сътрудничество е стратегически инструмент, който подпомага местните власти в постигането на публични цели. По този начин то разширява достъпа до иновации за общините.

Общата ми оценка за дисертацията е положителна. Представен е цялостен и защитим текст, резултат на системна и целенасочена работа. Авторката е

извършила значителна по обем и с добро качество работа, насочена към идентифициране, обзор и анализ на значителен корпус от информационни източници. Поставени са актуални и значими въпроси за развитието на местното управление и за значимостта на междуобщинското сътрудничество като инструмент за преодоляване на редица проблеми в управлението на това ниво.

Дисертантката използва класически дедуктивен подход на анализ. Поставяйки на теоретично равнище въпроса за сътрудничеството между общините, авторката анализира не само неговото приложение, но и диференцираната степен на ефективност, която се постига в процеса на неговата реализация. Ефективността се превръща в основен критерий за действията на всяка публична власт в последните десетилетия. В конкретният случай тя е изключително сложно да бъде оценена поради спецификите на самия обект на анализ – огромното разнообразие от форми на общинско сътрудничество, които са много различни като организационна структура и като поставяни цели. На този фон, авторката много успешно извежда възможните негативи и позитиви от приложението на междуобщинското сътрудничество. Съществен плюс за дисертационното изследване е и систематизацията на факторите, които влияят върху прилагането или не на една или друга форма на междуобщинско сътрудничество. Ефективността на междуобщинското сътрудничество е изведена като зависимост от характеристики на средата, административни и политически традиции, съществуващата административна и институционална система, възприетата ценностна система в обществото и нагласите на самите общини към прилагането на подобен тип инструменти. Сравнителното изследване представено във втора глава успешно доразвива тази идея и я подкрепя с анализ на практиките в други държави, извън България.

Изключително интересен е въпросът за иновативния потенциал на междуобщинското сътрудничество, поставен в дисертацията. Авторката е направила някои съществени заключения, особено на основата на анализиранияте конкретни случаи на междуобщинско сътрудничество. Това е много интересен поглед върху потенциала на един от най-разпространените модели на реформа на местното самоуправление в Европа. Възможните положителни ефекти върху иновациите в публичния сектор от него заслужават по-задълбочен анализ в бъдещи изследвания.

Проведеното емпирично изследване съчетава количествени с качествени методи, което е предизвикателство, с което авторката се справя много добре. Комбинацията от двата метода позволява да се постигнат едновременно две цели. Първо, чрез количествените методи се анализират нагласите на основните участници в междуобщинските сътрудничества – общините. Авторката извежда зависимост между успешната реализация на междуобщинското сътрудничество и способността на общините да приложат стратегически подход за неговото въвеждане. Чрез анкетното проучване авторката доказва тезата, че междуобщинското сътрудничество се възприема от местните власти в България като една от малкото възможни алтернативи за преодоляването на недостатъчния административен и финансов капацитет за управление, но само на общинско ниво. В България представителите на местните власти не смятат, че то има потенциал да реши проблемите на отделни публични сектори. Спецификите на приложението на междуобщинското сътрудничество в различни публични сектори (транспорт, екология и т.н.) са изследвани чрез анализ на конкретни случаи от България, Норвегия, Финландия и Исландия.

Така реализираното дисертационно изследване доказва, че авторката има компетенции за провеждане на научно изследване: тя демонстрира познаване на теоретичните парадигми в областта на местното самоуправление и междуобщинското сътрудничество, базисни умения за провеждане на емпирични изследвания, както и за анализ на научни факти.

2. Актуалност

Анализираните въпроси в дисертацията са актуални едновременно в няколко направления: за практиките на публичното управление, за проблемите свързани с развитието на местното управление и за проблемите с ефективността на конкретните публични политики. Няколко са причините за това:

- междуобщинското сътрудничество и сдружаването на общините се среща все по-често в много държави както в Европа, така и извън нея. Редица държави проведоха и провеждат реформи, които целят въвеждането и/или увеличаването на ролята на междуобщинското сътрудничество (напр. Франция, Чехия, Израел, някои щати в САЩ и др.). Бързото разпространение на този феномен изисква научен анализ и оценка;

- изключителното многообразие от типове междуобщинско сътрудничество представлява само по себе си сериозно предизвикателство за господстващите в

момента научни парадигми. То преминава от форми на договорно сътрудничество с участието само на местни власти, през договорни сътрудничества, включващи и представители на неправителствения сектор, през типично търговски дружества, до задължително сдружаване на общините, понякога с участието на други нива на управление, чрез които е възможно да се създадат по същество нови публични институции. Този феномен безспорно касае начина на осъществяване на публичното управление, едновременно с това променя и конкретни публични политики като налага нови форми на взаимодействие между участниците в тях;

- едновременно с това все по-често управлението на редица публични услуги се осъществява чрез междуобщинско сътрудничество, въпреки че чисто организационните форми варират значително, така на преден план излизат проблемите за достъп до публични услуги, за качество и ефективност на публичните услуги;
- ефективността на редица конкретни политики, в това число и такива на ЕС, зависи от капацитета на местните власти да се включват в тях. Междуобщинското сътрудничество е една от основните форми, имащи потенциала да гарантират това.

Разбира се дисертацията не може и няма претенцията да отговори на всички тези проблеми едновременно. Тя, обаче, формулира достатъчно добра основа за обобщения по отношение на формулираните изследователски въпроси.

3. Качества на методиката

Използваната в дисертационното изследване методика е подходяща за анализирания предмет. Тя се състои основно от два компонента: сравнителен анализ и емпирично проучване, с метод за набиране на информация – анкетно проучване. Съществен принос за получените резултати дават и анализирания случаи. Методиката е приложена коректно, набраните данни от емпиричното изследване са анализирани с удачни методи.

4. Научно и научно-приложни приноси

Приемам приносите формулирани от авторката и смятам, че те са резултат от нейната самостоятелна работа. Смятам че, Тихомира Костова е успяла да изпълни поставените цели в дисертационното изследване и в значителна степен да докаже защитаваните тези.

Съдържателните приноси на дисертацията включват извеждане и систематизацията на възможностите за приложение на междуобщинското

сътрудничество като стратегически управленски подход на местно ниво. Анализирани са потенциалите на междуобщинското сътрудничество да подобри ефективността на управлението на различни публични сектори. Особено ценен е приложният принос, свързан с дефиниране и оценка на иновационния потенциал на междуобщинското сътрудничество. В допълнение е направен детайлен анализ на развитието на междуобщинското сътрудничество в България, изведени са различните фактори, които влияят (ограничават/стимулират) развитието на междуобщинското сътрудничество, систематизирани са възможните позитивни и негативни ефекти от неговото прилагане.

5. Автореферат

Изготвеният автореферат е с обем от 28 страници. Той е разработен подходящо, така че дава вярна и точна представа за извършената изследователска работа и резултатите от нея.

6. Препоръки, бележки и въпроси

Дисертацията, както всяко задълбочено изследване повдига някои въпроси и съображения. Осъществено е емпирично изследване, което е интересно и дава възможности и за много бъдещи анализи. Комбинацията от анализа на данните от анкетното проучване и анализа на случаи дава възможност за извеждане на причинно-следствени връзки, които да търсят обяснения в две посоки – фактори за избор на една или друга форма на междуобщинско сътрудничество.

В тази връзка е и първият ми въпрос:

Анализът на случаи, както от България така и от Скандинавските страни, ясно свидетелства за положителните аспекти от междуобщинското сътрудничество. Резултатите от анкетното проучване показват, че огромна част от общините познават и оценяват положително възможностите, които предлагат различните форми на междуобщинско сътрудничество. На този фон, кои са причините за ограниченото му прилагане в България?

Вторият ми въпрос е свързан с проблеми, които вълнуват и мен като изследовател, съответно би ми било много интересно да разбера разсъжденията на авторката по следния въпрос: Имат ли сдруженията на общините потенциал да променят институционалната система на местно и регионално ниво в България?

7. Заключение

Обсъжданата дисертация ясно свидетелства за изследователската компетентност на своята авторка. Имайки предвид предимствата на дисертационното

изследване, убедено препоръчвам на членовете на Научното жури да присъди на Тихомира Костова научно-образователната степен „доктор” по научна специалност 3.3. Политология (Публична администрация).

17. 10. 2020г.

Изготвил рецензията:

(доц. д-р Е. Калфова)